

KEELEKIIRABI AJAKIRJANIKULE

Raamatu väljaandmist on toetanud
Haridus- ja Teadusministeerium

Koostajad tänavad Maris Jõksi, Aili Künstlerit ja Maris Makkot
ettepanekute ning kommentaaride eest.

Koostajad Katrin Kern ja Egle Pullerits
Korrektor Tiina Alekõrs
Kujundaja Sirje Ratso

ISSN 2228-0189
ISBN 978-9949-9184-4-7 (trükis)
ISBN 978-9949-9184-5-4 (pdf)

Trükitud keskkonnateadlikus trükikojas Ecoprint

roheline trükis

SAATEKS

Stiilnormid on võrreldes ortograafiareeglitega suuresti läbi kirjutamata, mõneti ilmselt ka kokku leppimata. Sellepärast on ka sagedased etteheited stiilituse pärast – kust peab inimene teadma, mis kuhu sobib, mis mitte. Aja-kirjanduskeele korraldamise soovi järel kerkinud kohu vaibus ettevaatlikuks ettekirjutuseks: „Tekstides, mis jäävad väljapoole ametlikku keelekasutust, sealhulgas eestikeelses meedias, järgitakse keelekasutuse head tava. Loomulikult põhineb seegi kirjakeele normil, kuid on paindlikum ning võimaldab normist kõrvalekaldeid (nt murdekeele või selle tunnuste kasutamine meedias, ametlikesse dokumentidesse sobimatud sõnamängud ajakirjanduskeeles, kõrvalekaldumine algustäheortograafiast reklaamikeeles jms)” (Ilmar Tomusk 10. juuni Sirbi Keele Infolehes).

Mis on keelekasutuse hea tava? Abi võib ehk leida pragmaatikast, kus on kokku lepitud, et eduka suhtlemise aluseks on suhtlusmaksimid ja koostööpõhimõte. Seda on eesti erialakeelde tõlgitud nii: „Tee oma lausung selliseks, nagu situatsioon nõuab!” Tõlgime selle siis omakorda üldkeelde: „Kirjuta nii, nagu olukorras kohane!” Üldine põhimõte toetub neljale maksimile.

- 1) Ära ütle liiga vähe ega palju!
- 2) Kõnele tõtt!
- 3) Räägi asjast!
- 4) Püüa selguse poole!

Õige lihtne on siit keelekasutuse juurde jõuda. Ajakirjandustekstide tarbija eeldab (enamasti), et piirduakse asjakohase teabega, mis on edasi antud võimalikult selgelt. Kui peatähtis on sisu ja kui see lugejale kohe arusaadav ei ole, hakkab ta vaatama, mis signaale annab vorm. Võimalik, et teda eksitab mõni keeleviga, ähmane kujund või väärseoseid loov sõnajärg. Kui neid vaikimisi norme rikutakse, tekib teksti vastuvõtjas küsimus, miks seda tehti. Tuletame meelde, kuidas „Pál-tänava poistes” kirjutati arvatava reeturi nimi väikese tähega. Selline ortograafia vastuhakkamine juhib tähelepanu teksti sisult

teksti kirjutajale, tema isiklikele eelistustele.* Samamoodi võib silma jääda ootamatu Suur Algustäht, tundmatu ja opaakne (läbipaistmatu) võõrsõna, mõni grammatiline vorm nagu *ülistet*, eksootiline metafoor. Igal juhul jääb lugeja mõtlema – midagi ei saa ju niisama, põhjusetu sündida. Saab ikka, aga **kui esmatähtis on teabe edasiandmine ning kirjutaja isikupära pole vaja rõhutada, tuleks jääda harjumuspärase kirjakeele juurde. Mida selgemini ja tavalisemalt on info vormistatud, seda vähem küsimusi tekib vastuvõtjal, seda hõlpsamini jõuab sõnum temani.**

Inglisekeelse maailma levinuim stiilikäsiraamat igasuguste avalike tekstide kirjutajatele on juba 1918. aastal ilmunud väike vihik „The Elements of Style”. Selle autorite W. Strunki ja E. B. White'i järel on loendamatus allikates korratud: vältige passiivi/umbisikulisust, jätke välja liigsed sõnad, hoidke sisult seotud sõnad lähestikku, kirjutage sarnastest asjadest sarnases vormis, olge kirjavahemärkide kasutusel korrektne. Enam-vähem samu soovitusi võib leida Bruce Kaplani 80 aastat hiljem ilmunud raamatust „Editing Made Easy”, kus on lisaks nõudmised, et uudises tuleb vastata küsimustele *kes, mis, kus* ja *millal* ning et pealkirjas peab tingimata olema tegusõna. Ajakirjandust õppinud inimesele tuleb see kõik tuttav ette, vahest ka suhtekorraldajale ja ametnikule. Hea ja loetava teksti tegemise võtted on keelte ning valdkondade erinevusest hoolimata üsna universaalsed. Näiteks Tiit Hennoste „Uudise käsiraamatust” leiab samalaadseid nõuandeid. Mõistlik olekski igal ajakirjanduses töötaval inimesel Hennoste raamat ette võtta ning sealt vähemalt peatükid „Uudise stiil” ja „Ajalehekeel” väga põhjalikult läbi lugeda.

Ent ajakirjandus ei ole ainult ajalehe uudis. Meediatekstide žanripiirid ähmastuvad küll üha, ometi on lugejatel teatud vastuvõtumallid: lehe ilmateate napil pinnal ei oota me juttu vallatust tuulepoisist, kes käsikäes vihmatüdrukuga meie jaanipäevalõket kustutama tõttab; teleilmaennustajate puhul enam nii kindel ei saa olla. Reportaažis, kus ajakirjanik peab kõigi meelte abil kogutud teabe võimalikult veenvalt edasi andma, ei saagi piirduda sagedussõnastiku esimese tuhande sõnaga.

Sellegipoolest võib ette tulla olukordi, kus ei oska valida või kus valitud keelendi puhul tekivad kahtlused. Sellepärast oleme kogunud kokku mõned lihtsamad õigekeelsuse ja sõnavaliku küsimused. Materjal on esitatud tähes-

* NB! Kõik suure algustähga kirjutatu peaks olema toimetaja erilise tähelepanu all, sest a) võib-olla polegi suurt tähte vaja (Gümnaasium/gümnaasium); b) tegu on isiku- või kohanimega, millega eksimine on piinlik niikuinii.

tiku järjekorras, eeskujuks on olnud Hollandi ajalehe de Volkskrant stiiliraamat.

Sellest vihikust on abi, kui tegu on järgmiste probleemidega:

- 1) sageli valesti kirjutatud või muudetud sõnad, nt *pankrot*, mitte *pankrott* (nagu ühe portaali illustreeriva tähendusega pildil näha); *nüri noaga*, mitte *nürida noaga*;
- 2) eksitavas või ähmases tähenduses kasutatud sõnad, nt *opereerima* tähenduses 'käitama', *praktiliselt*, kui tegelikult soovitakse öelda *pea-aegu*;
- 3) ülekasutatud sõnad ja väljendid, mille asemel võiks proovida midagi värskeemat ning täpsemat, nt *tösine rikkumine* – raske, ränk rikkumine; *eksklusiivne* – ainulaadne;
- 4) näpunäited ja viited, kust saab abi. Nii mõnedki küsimused on kellelgi juba tekkinud ja eri allikatest leiab neile vastuse. Oleme sel juhul lisanud lingi. Kui mingi valiku kohta saab anda kahelauselise juhise, oleme seda teinud mõne üldisema märksõna all (nt sarnassõnad või kohanimed).

Keelehooldekeskuse järgmise aasta tööplaanis on ka käsiraamat toimetajale, kus vaadeldakse lause heakeelsuse ja stiili teemasid.

a *aasta* lühend tabelites, tekstis sõna *aasta* pigem välja kirjutada

à *à la (carte, mode jne)*, aga *a priori*

A. Le Coq A. Le Coqi – käänamisel pole ülakoma vaja; jalgpallistaadioni nimi on A. Le Coq Arena

A4 paberiformaat, kirjutada tühikuta kokku, vrd: Audi A4

aasta naine (au)nimetused kirjutatakse väikese algustähega, ka nt *kuu töötaja, nädala töörügaja*

Achilleuse kand piltlik väljend tähenduses ‘nõrk koht’, nimi kirjutada suure tähega. Anatoomia termin on *Achilleuse kõõlus*

acid jazz muusikastiilid, mida tõenäoliselt ei tõlgita ega mugandata: originaali kirjapilt, kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma

administratiiv- saab asendada omasõnaga *haldus-*

aférist õnnekütt, petis. NB tõlketoimetajad! *Afäär* on eesti keeles negatiivse tähendusega, inglise keeles mitte

afgaan mitte kõik Afganistani asukad ei ole afgaanid ehk puštud, korrektne tuletis oleks *afganistanlane*

afišeerima tähelepanu alla seadma

afišš : afiši : afišši müürileht

aga koma käib *aga* ees siis, kui sellele järgneb osalause. Koma ei ole, kui *aga* on (osa)lause sees, nt *See aga väga lihtsalt meelde ei jää*

agenda otsene tähendus ‘plaan’. Ettevaatust inglise keelest tõlkimisel, *hidden agenda* on sageli *salajane eesmärk*. *Agenda setting* on *kõneaine kujundamine*

aids sõnaks muutunud lühend. Vrd *HI-viirus* ja *aids* – viirusekandja pole sama mis aidsihaige

aje inimesed tegutsevad millegi ajel ehk millestki ajendatuna

ajend tegudel on ajendid; inimesed tegutsevad millegi ajel

ajustrust *thinktank*’i vananenud tõlge, praegu on soovitatav vaste *mõttekoda*

akrediteerima üldjuhul tähendab ‘volitama, voli andma’, Eestis kasutatakse seda sõna ka kõrgkoolide õppekavade hindamisel tähenduses ‘heaks kiitma, vastuvõetavaks lugema’ (vrd: aktsepteerima)

aksioom enesestmõistetav tõde, väide, mis ei vaja tõestamist; (mitte: aksioom)

aktseptima ka: aktsepteerima; nõusolekut andma, vastuvõetavaks tunnistama; (mitte: aksept(eer)ima)

aksioon a) ühine tegevus, b) kõnekeeles ka aktiivne tegutsemine; (mitte: aksioon)

„Aktuaalne kaamera” saate pealkiri, lühend *AK* eksitab kirjutama nimemalli järgi

alane sageli ülearune sõna: *majandusalane konverents*, parem *majanduskonverents*

aldis : alti : aldist mitmuse omastav: aldiste (mitte: altite)

Aleksandri kook või: aleksandrikook

alfaisend etoloogias ülevõetud moesõna, tähistab mingi rühma liidrit, vastand *oomega-*

alias ld keeles 'teise nimega', kohustuslik kaldkiri. Lauamäng on pealkirjamalli järgi „Alias”

-aliseerima verbiliide *-alis-* on õigustatud sõnades, kus tüves on *l* (*aktuaalne – aktualiseerima*), ülearune sõnades nagu *maksimaliseerima*, kus õige kuju on *maksimeerima*

allamäge aga: mäest alla

alma mater väiksed tähed, kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma

alter ego 'teine mina', väiksed tähed, kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma

altkäemaks ametiisik teeb meelega eest midagi ebaseaduslikku, vrd *pistis*, kui ametiisik teeb meelega eest midagi seaduslikku

Ammende villa (mitte: villa Ammende, Villa Ammende)

anekdoot : anekdoodi : anekdooti

anneksioon aga: anekteerima, vt ka: anoreksia, anorektik; refleksioon, reflekteerima

annulleerima (mitte: anuleerima, annuleerima, anulleerima)

anoreksia

anorektik anoreksiahaige; (mitte: anoreksik)

anorektiline

antud tihti kantseliitlik, parem: see

apellatsioon edasikaebus kõrgemasse kohtuinstantsi; apellatsioonkaebus (mitte: apellatsioonikaebus), aga: apellatsioonikohus; vt apelleerima

apelleerima autoriteedi poole pöörduma v sellele toetuma; vt ka: apellatsioon

aperitiiv söögiisu ergutav jook; (mitte: aperatiiv)

arest lühiajaline vabaduskaotus

arestima vara üles kirjutama ja kasutamist keelama, aga: arreteerima – vahistama

Argentina riik Lõuna-Ameerika kaguosas; (mitte: Argentiina), aga: argentiinlane

arvel kellegi kulul elama, nalja tegema vms, vrd: arvelt – säästma, kokku hoidma millegi arvelt

arvutistama omasõnadest tuleb uusi sõnu tuletada omaliitega (mitte: arvutiseerima)

aspiriin (mitte: asperiin)

atentaat : atentaadi : atentaati

Atlandi-ülene kirjutatakse sidekriipsuga nagu kõik nime ja *ne/line*-sõnade kombinatsioonid, nt Peipsi-äärne

Audentes Audentese erakool, Audentese kool, aga: autentne

autentne ehtne; võikski valida omasõna, et vältida kombinatsioone nagu *autentne Parma juust*

autoriõiguse seadus kirjutatakse väikese tähega, vt seadusenimetused

avalik-õiguslik või: avaõiguslik (mitte: avalik õiguslik)

avanss : avansi : avanssi ettemakse

Ave Maria pealkirjana „Ave Maria”

A-vitamiin

aü ametiühingu lühend väikeste tähtedega, ilma kaldkriipsuta

B- B-film, B-pool

bakalaureus esimene akadeemiline kraad, rakenduskõrgkooli lõpetaja saab diplomi; bakalaureusetöö, bakalaureuseõpe

Balti/balti Balti riigid, Balti kett, Balti meri (parem: Läänemeri), aga: balti keeled

Baltimaad aga: Balti riigid

baltisaksa baltisakslased

Bangkok Tai pealinn, sõitis Bangkokki

baptist

barbecue esineb ka kujudel *barbeque*, *BBQ*; võimaluse korral asendada *grillipeo*, *grillimisega*

barbi : barbi : barbit aga: Barbie-nukk

barista kohvibaarmen

barter barter- või vahetustehing

baseeruma parem: põhinema, rajanema millel?

beib ka: beibe; kõnekeelne, pisut halvustava kaastähendusega

benji kummikõie hüpe. Inglise keeles *bungee-jumping*, meil ja soome keeles *benji-*, kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma

bestseller menuk

biennaal toimub iga kahe aasta tagant, vrd: *triennaal* iga kolme aasta tagant toimuv

bisnis äri (mitte: business)

bisnismen (mitte: bisnesmänn, bisnesman, bisnismann), pisut halvustava kaastähendusega

black box lennukis must kast; teatris *black box*, kui pole eraldi lava

blankett parem: (kirja)plank

blokk riikide, parteide, organisatsioonide liit; rühmasulg (võrkpallis); vrd: plokk

blokkima tõkestama, piirama (mitte: plokkima)

bluff : blufi : bluffi

bluffima : blufib

Boeing tuleb valida, kas käänata läbivalt *i* või *u*-ga

boheem (mitte: bohheem)

bona fide heas usus, aga: heauskne

Bonaparte : Bonaparte'i : Bonaparte'i

Bonnier Bonnier'i preemia uurivale ajakirjanikule

boonus lisatasu; ostule lisatav kingitus; vältida tähenduses 'asja hea külg, pluss'

Bordeaux Bordeaux' vein, ka: bordoo

bordoopunane bordoo värv, tumepunane

borš : borši : borši NB! Osastav ikka ühe š-ga

boutique kohustuslikud kaldkiri ja käänamisel ülakoma: *boutique'i*

bowling hobikeegel, ÕSis: booling

boyfriend kui inimesed elavad koos, siis parem *elukaaslane*; kui ei ela, siis *sõber, kaaslane*

Brasiilia riik, pealinn Brasilia

brauser veebilehitseja

Briti saared saartel on kaks riiki: Ühendkuningriik ja Iiri Vabariik

brošüür (mitte: brožüür)

bränd tootemark, kaubamärk

brändi sõna *konjak* võib kasutada ainult Cognaci maakonna toodangu kohta

brändima brändi looma, brändiks kujundama. *Eesti esimesel persoonibrändi konverentsil Tartus õpetab Tom Scholte, kuidas ennast veebis brändida*

Buddha aga: buda usk, budism

buffet : **buffet'** : **buffet'd** kohustuslikud kaldkiri ja käänamisel ülakoma; soovitatav vaste: Rootsi laud

ca umbes, sobib tabelisse, tekstis võiks kasutada ka *ligi*

café au lait : **café au lait'** : **café au lait'd** kohv kuuma piimaga, vrd: *caffè latte* – espresso vahustatud piimaga

camp

Cannes Cannes'i filmifestival, peaauphind Kuldne Palmioks

cappuccino

check-in *tegi* check-in'i → *registreeris pileti, kirjutas hotelli sisse*

City kui Londoni finantskvartali tähenduses, siis suur täht; kui inglise keelest tõlkides tuleb ette nimedes nagu New York City, Mexico City, Guatemala City, siis ära jätta (New York, México) või kasutada originaalkuju (Ciudad de Guatemala)

Colombia riik Lõuna-Ameerikas

Columbia linn, osariik (District of Columbia, D.C.) ja ülikool USAs

comeback kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma: *comeback'i*

commedia dell'arte

copyright eesti keeles parem: autoriõigus

copywriter reklaamikirjutaja

cum laude tähendab 'kiitusega', kirjutada *lõpetas cum laude'ga* on viga

cup parem: karikas, karikavõistlus; kui Cup on nime osa, siis suure tähega

dalai-laama väikesed algustähed, sidekriips

dame rüütliga võrdne tiitel, väike täht, kaldkiri: *dame* Judi Dench

Davis Cup Davise karikavõistlused

de facto

de jure / de iure

dekaad kümmepäevak (mitte: aastakümme) (ingl *decade*)

diakriitilised märgid Võõrnimedes on sageli hääliku rõhku või kvaliteeti märkivaid graafilisi elemente. Tuleb otsustada, mil määral need eesti tekstis edasi anda, nt kas *Tokyo*, *Tōkyō* või *Tōkyō*

diiselmootor aga: diislikütus

diplomand vrd: magistrant, doktorant

DJ alati suurtähtlühend; ka: diskor

draamateater nimena Eesti Draamateater

drell riidesort, vrd: trell – tööriist

drive-in parem: sissesõidu-

džiip maastikuauto, automark on Jeep

džäss argikeeles: jats

dumping ei vaja kaldkirja

dušš : duši : dušši

duuma seadusandlik või halduskogu Vene Föderatsioonis: *riigiduumma, linna-duuma*

düsleksia

düslektik

e sidesõna *ehk* lühend

e- e-kiri, e-Eesti – lause algul suur *e*: E-akadeemia kursused

.ee aadresse, mis lõpevad lühendiga *ee*, tuleb käänata nagu väiketähtlühendeid, seega *viitega www.stat.ee-le*

E-ained alati suure tähega, lisaained, mis on kantud toiduainetes kasutada lubatud lisaainete registrisse

edastama/edestama edastama 'edasi andma', edestama 'ette jõudma'. Kipuvad jutus segamini minema ja jõuavad nii teinekord ka kirja

eelnõu : eelnõu : eelnõu osastavas käändes käändelõppu ei ole. Vt ÕS

Eesti riigist ja maast rääkides suure tähega (*Eesti kodanik, Eesti järved*), rahvast ja keelest rääkides väikese tähega

Eesti Kultuurkapital argikeeles *kulka*

eestiaegne ka: Eesti-aegne

eestimaalane hõlmab kõiki Eesti elanikke, rahvusest ja kodakondsusest hoolimata

Eesti-sisene aga: üle-eestiline

ehitis ehitis on hoone, rajatis; vrd: ehitus

ehitus ehitus on tegevus; vrd: ehitis

eKr enne Kristuse sündi. NB! Tühikuta

eks- endine

eksklusiivne ülekasutatud reklaamisõna, parem asendada: ainuõigus, kinnine (üritus), harukordne võimalus jne

ekstsess liialdus, vahejuhtum. NB! Ka teises tähenduses negatiivse alatooniga

EL Euroopa Liit

Elevandiluurannik eestikeelsetes tekstides eelistatum, ametlikult Côte d'Ivoire

elimineerima (mitte: ellimineerima)

Elo koefitsient NB! Ei ole suurtähtlühend, kasutuselevõtja Arpad Elo järgi

enamik tähendab 'suurem osa', nt *Tahaks loota, et enamik teab seda*

enamus ei tähenda 'suurem osa', vaid 'arvuline ülekaal'. *Bundestagi enamus toetas EFSFi laiendamist*

enne varem, nt *Enne mõtle, siis ütle!*

ennem pigem, nt *Väikevend, kas sa soovid veel spinatit? – Ei, ennem surm!*

ennetama tähendab 'ette jõudma', ei tähenda päriselt 'ära hoidma'

e-post aga: *e-mail* (kaldkirjas); tegevuse kohta on hõlpsam kasutada verbi *meilima*

erinev võiks kasutada vaid siis, kui rõhutatakse tõelist eripärasust, muidu pole sageli vajalik

Erna retk NB! Ei ole suurtähtlühend

eskort omandanud inglise keele mõjul ka teise tähenduse: *Riigijuhi autot saatis eskort*, aga *Tundub, et tegu on eskortteenust pakkuva kodulehe küljega* (ÕS: relvastatud saate- või kaitsesalk)

espresso (mitte: ekspresso), kaldkirja ei ole

Estonia kombinatsioonis liigisõnaga käänata liigisõna: *Rahvusoperis Estonia; parvlaeva Estonia hukk*

et enamasti vajab enda ette koma, v.a *olgugi et, ainult et, vaevalt et, mitte et, peasi et*

euribor sõnaks muutunud lühend, ei vaja esisuurtähte

euro 17 Euroopa Liidu riigis kehtiv vääring, vältida kõnekeelset versiooni *mak-sab nii mitu euri*; lühendit EUR kasutada ainult kursitabelites; muidu: €

eurokeel uusi termineid leiab IATE andmebaasist www.iate.europa.eu; vt ka eurokeelehoole.eki.ee

euroliid Euroopa Liit lühemalt, ei ole aga täpne ega neutraalne

europarlament Euroopa Parlament

evalveerima (mitte: evaluateerima)

EXPO suurtähtlühend, maailmanäitus

fair play aus mäng, ausa mängu auhind

fakt tõsiasi, tõik; vältida lause algust *Fakt on aga see, et ...*, kui järgneb hinnang või oletus

fetišeerima liialdatult ausse tõstma

fifty-fifty parem: võrdselt

fiktsioon väljamõeldis (vastandina tõsiasjadele)

finantsperspektiiv euroliidu eelarvekava (mitte: eelarve)

flamenko (mitte: *flamenco*)

fokuseerima parem: fookustama

forsseerima mitu tähendust, ühel neist negatiivne varjund: 'üle pingutama'
 Näiteks muusikaarvustuses *forsseeritud vokaal*

frantsiis ainumüügiõigus

friik fanaatik, kõnekeeles ka: veidrik

fundamentalism usulahkudest rääkides: põhiveendumustest tingimusteta kinnipidamine

funk- arhitektuuritekstides funktsionalismi lühend: funkvilla; muusikas *funk* (kaldkiri)

fusion- *fusion*-muusika, -köök

fänniklubi (mitte: fännklubi)

gala (mitte: gaala)

gangster (mitte: gängster)

garant tagatise ehk garantii andja

garneering ehk garniiir

gei homoseksuaalne mees

Gini indeks majandusliku ebavõrdsuse näitaja. NB! Ei ole suurtähtlühend

girlfriend parem: sõbratar, elukaaslane

GP *grand prix* : *grand prix*' : *grand prix*'d; kohustuslikud on kaldkiri, väikesed tähed ja käänamisel ülakoma, kui tegu on mõne võistluse peaa hinnaga

grafiti (mitte: graffiti, graffiti)

granadill/grenadill ehk kannatuslille vili (mitte: *passionfruit*, *maracuja*)

grand old lady teenekas daam, mingi eriala auväärseim esindaja

grand old man eakas suurmees

grant : **grandi** : **granti** uurimisraha

gratineerima gratineeritud, aga: gratään

grimeerija (mitte: grimmeerija)

grusiin gruusia rahvuse esindaja

gurmaan toidunautija

gurmeerestoran

guru vaimne juht, õpetaja. Tuleks hoiduda iga vähegi teadjama inimese guruks tituleerimisest

happening kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma
happy end kasutada pigem Hollywoodi filmidest rääkides, muidu lihtsalt
õnnelik lõpp
happy hour õnnetund
hašiš : hašiši : hašišit
hat-trick parem: kübaratrikk; ühe mängija kolm tabamust mängus, aga ka
muudes valdkondades kolm järjestikust õnnestumist
haute couture kõrgmood; kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma:
haute couture'i
hea meel hea meele : head meelt. Aga: heameel : heameele : heameelt
heavy parem: hevi
Helsingi eesti keeles g-ga. NB! Ajalehe nimi on Helsingin Sanomat (mitte:
Helsinki Sanomat)
hereford loomatõugudes kohanimed väikese tähega
Hiina köök rahvuskööke puhul mööndav ka väike täht
Hiina müür Suur Hiina müür
hingekriipiv mitte üle kasutada, nagu ka: suus sulav
hiphop : hiphopi : hiphoppi
HIV või HI-viirus; HIV-positiivne
holokaust k-ga, püstkirjas, kasutada ainult II maailmasõjast ja juutidest rää-
kides, muidu: genotsiid
homage austusavaldus
hot dog kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma
häkker kontekstist olenevalt võib olla positiivse tähendusega (arvutientusiast)
või negatiivselt mõeldud (pahatahtlik võõrastesse arvutitesse tungija);
viimase puhul on parem öelda *kräkker*
häkkima negatiivne tähendus
hüüdnimed võimaluse korral vältida; kui kasutada, siis lisada sõna *hüüd-*
nimega

ida suure tähega kohanimes: *Lähis-Ida, Ida-Tallinna keskhaigla*; väikse
tähega ilmakaare kohta. Väiketähte võiks kasutada ka siis, kui *ida* tähis-
tab orientaalset mõttemaailma

ID-kaart isikutunnistus
ikoon inimestest rääkides arvestada, et tegu peab olema tõesti mingi voolu või
ajastu tüüpilisima, mitte lihtsalt väga tuntud esindajaga
importija või sissevedaja (mitte: maaletooja)

in kaldkiri, vt ka: *out*

in memoriam kaldkiri, lause algul esisuurtähga

indeks indeks tähendab suhtarvu, mitte sihtnumbrit ega registrit

inglise-eesti sõnaraamat

ingliskeelne aga: inglise keeles

initsiaalid võimaluse korral vältida. Kellegi esmamainimisel kirjutada välja eesnimi, hiljem kasutada vaid perekonnanime. On aga mõned erandid: JK Rowling, PJ Harvey, PJ O'Rourke, kes on avalikkuses tuntud initsiaalide ja perekonnanime kombinatsiooniga

inside-info parem: siseinfo

internet võib kirjutada nii suure kui ka väikese algustähga. Liitsõnades võiks eelistada variante *võrgu-* või *neti-*

IPO Initial Public Offering, aktsiate avalik esmapakkumine, avalik esmaemisioon

isheemia

isikustamine kasutada ettevaatlikult, eriti pealkirjades. Võimaluse korral vältida absurdsusi nagu *Pirukad viisid 36 last haiglasse*

islam moslemi v muslimi v muhamedi usk

islandi isikunimed *son*-lõpulised nimed ei ole perekonnanimed, vaid isanimed. Seega kasutada alati koos eesnimega või ainult eesnime

ISO standard ilma sidekriipsuta. ISO – International Organization of Standards

ius

ja sidesõna. NB! Üks sagedamaid vigu on kõrvallauset raamiva koma puudumine *ja* eest, nt *Ära unusta seda, et koma on raamiv märk, ja seda, et kõrvallause teise koma kustutab sageli punkt*

jaa tähendab nõustumist, andis oma *jaa*-sõna või *jah*-sõna

jaanipäev nagu kõik tähtpäevad väikse tähega

jackpot parem: peavõit

jazz tsitaatsõnana on kohustuslikud kaldkiri ja käänamisel ülakoma; liitmisel sidekriips: *jazz'i*-laulja

jeti : jeti : jetit lumeinimene; veesõiduk on *jett : jeti : jetti*

judo Eesti Judoliit; võimalik ka mugandatud kuju: *džuudo*, ÕSis *juudo*

juhis on reegel, juhend koosneb juhistest

juhus ei tähenda sama mis juht(um), st väär on öelda *sellised juhused on sagenenud*

juubel õige on öelda *50 aasta juubel*

juunior eestikeelne lühend *jun*, Ameerika nimede osana *Jr.*

juustuvõileib (mitte: võileib juustuga)

jõulud väike algustäht

järel taga, hiljem, alles: *kell on järel, ürituse järel koristati, sööki on veel järel*

järele üle, kannule: *valvama kellegi järele, jooksmata järele, tooma järele, vajadus millegi järele*

järeleandlik

järelemõtlik

järelepärimine (mitte: järelepärimine)

järelevalve (mitte: järelevalve)

järgarvude kirjutamine araabia numbriga kirjutamisel punkt järel või silp *-nda*, millele on parem kändelõppe liita. Rooma numbriga tuleb kontrollida, mis täht mida tähistab. X = 10., L = 50., C = 100., D = 500., M = 1000.

järgi millegi põhjal, kohaselt: *lepingu järgi, seaduse järgi*

jätkusuutlik kestlik ehk säästev areng

k.a käesoleval aastal, kaasa arvatud – lühendis on sisepunkt

kaart : **kaardi** : **kaarti** tähelepanu omastava käände õigekirjale ja -hääldusele

kaas : **kaane** : **kaant** mitmuse osastav: kaasi

kaasaegne parem: nüüdisaegne, moodne; nt *Kiasma on nüüdiskunsti muuseum*. NB! Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus

kabinet : **kabineti** : **kabinetti**

kaitsevägi väike algustäht

kaldkiri kaldkirja pannakse võõrkeelne element, tsitaatsõnad ja -väljendid, nt *status quo, acquis*. Kaldkirja ei panda võõrnimesid ega pealkirju

kandidaat (mitte: kanditaat)

kapo kaitsepolitsei lühend, ametlikult Kaitsepolitsei amet

karantiin kipub segamini minema sõnaga *garantii*; tuleb pr k *quarante* 'nelikümmend' – perioodi kohta, kui nakkuskahtlusega inimesi eralduses hoiti

karisma avaliku isiku mõjujõud, tõmbejõud

karismaatiline muutunud stambiks

karri vürtsisegu, aga ka sellega maitsestatud India road

kasarm : **kasarmu** : **kasarmut**

katastroof pruukida ettevaatusega, mastaap peab ikka pisut suurem olema kui *kolmeruutmeetrine kulupõleng*

katseprojekt kasutada sõna *pilootprojekt* asemel. Vt keelenõuande soovitusi <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/sonastik.html>

kaupade nimed nimeosa suure tähega, nimetuse ees omastavas käändes: Madise leib, Liptoni tee (mitte: Lipton tee)

kebab : kebabi : kebabit

keefir : keefiri : keefirit või: kefiir : kefiiri : kefiiri, aga mitte läbisegi

kennel- koerakasvatus, sellesse puutuv (liitsõna esikomponendina)

kes tahes kirjutada lahku

kestus vältus

kestvus vastupidavus

kevaditi (mitte: kevadeti)

kikkpoks

kirjavahemärgid Kui soovite vähegi keerulisemaid lauseid teha, ei jää muud üle kui neid kirjavahemärkidega liigendada. Komastamise põhjõed leiate „Eesti keele käsiraamatu” alapeatükist „Kirjavahemärgid” <http://www.eki.ee/books/ekk09/>. Vaadake ka sealsesse loetelusse lisatud linke, mis viivad detailsemate selgitusteni käsiraamatu süntaksiosas

klikk hiireklõps, ühendites nagu *klikiajakirjandus, klikikorjaja lugu*

know-how parem: oskusteave

koefitsient (mitte: koefitsent)

kogu aeg kirjutatakse lahku

kohaldama rakendama (peamiselt õigustekstides)

kohandama kohaseks tegema

kohanema kellega/millega?

kohanimed Nende kirjutamisel tuleks jälgida tendentsi, et liigutakse originaalilähedase kirja pildi poole. Seega *Argentina* ja *Colombia*, mitte *Argentiina* ja *Kolumbia*. Samas on meile tuntumad ja sageli ka lähedased paigad, kus võiks jääda ikka harjumuspäraste variantide juurde, seega *Helsingi* ja *Riia*, mitte *Helsinki* ja *Rīga*. Nime õigsust (või olemasolu) saab kontrollida EKI kohanimed andmebaasist <http://www.eki.ee/knab/knab.htm>

kohtama keda/mida?

kohtuma kellega/millega?

kohus : kohtu : kohut kellegi üle mõistetakse kohut, mitte kohust

kohus : kohuse : kohust igaühel tuleb oma kohust täita

kohv : kohvi : kohvi

kolledž : kolledži : kolledžit Tartu Ülikooli Narva kolledž, Tallinna Inglise Kolledž ~ Tallinna inglise kolledž

kolmas maailmasõda ei ole toimunud, järelikult ei ole ajaloosündmus, *kolmas* kirjutada väikese tähega

kolumnist veerukirjutaja

kommerts- liitsõnades asendada omasõnaga *äri-*. Ühendites *kommertskirjandus*, *kommertsfilm* negatiivse varjundiga

kompleksne : kompleksse : kompleksset

kompromiss eeldab vastastikust järeleandmist; kui otsusele jõuti ühe poole pealekäimisel, ei ole see *kompromisslahendus*

konstant

konstateerima ei ole seotud sõnaga *konstant*

konsulent põllumajanduskonsultant

kontinent mander, mannermaa; ei soovita tähenduses 'maailmajagu'

kontingent nt *väekontingent*, aga ülepingutatud ühendis *kriminogeenne kontingent*

konto kasutada järjekindlalt *arve* asemel, mis vanast harjumusest ikka veel tekstidesse libiseb. Õige kasutus: *Palun kandke raha minu arvelduskontole ...pangas*

kontradmiraal (mitte: kontra-admiral)

kontsept kavand, üldmõte

kontseptsioon käsitlus, vaadete süsteem

kontsert : kontserdi : kontserti liitsõnades tekitab kõhkklusi nimetavaline ja omastavaline liitumine: *kontserdisaal*, *kontserdilava*, aga *kontsertaktus*, *-klaver*, *-film*

kordades kõnekeele stamp, tasub vältida

kordused stiiliapsud on käände- ja silbikordused: lause rütm takerdub memetamise ja gagatamise

korumpeeruma aga: korrupsioon

koteerima hindama

kruuis võimaluse korral asendada sõnaga *lõbureis*

ksenofobia võõrakartus, -viha

kujutama tajutavana esitama; liiane ja stamplik on kasutus *See üritus kujutab endast ..*

kujutlema ei vaja määrsõna *ette*, sage liiasusviga, aga: *ette kujutama*

kurioosne : kurioosse : kurioosset

kuurort : kuurordi : kuurorti

kuvama info kuvatakse ekraanile, näidikule

kvaliteet nimisõnana neutraalne, nagu ka omadussõna *kvaliteediline* – nõuavad täiendit, nt *heakvaliteediline*, *halva kvaliteediga*

kvaliteet- liitsõna osana näitab taset, seega positiivse tähendusega

kõlblik (mitte: kõlbulik)

kõrvalehüpe (mitte: kõrvalhüpe)

kõrvalepõige (mitte: kõrvalpõige)

käitama käigus hoidma, kasutama

käitlema kohtlema, (millegagi) ümber käima

käsitama mõistma

käsitama arutama

käsitsema käte abil kasutama

käänamine ja pööramine Abiks on ÕS, aga keerulisemate juhtude ja uue-
mate laenude puhul kontrollida keelenõuandest, ega selle kohta juba
nõu küsitud/antud pole. Vt ka Tiiu Ereli artiklit „Mis on eestlasele eesti
morfoloogias raske?” <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/morfoloogia.html>

Köler Johann Köleri tänav; Köler Prize

laadima : laadib *laeva laaditakse*, tulemus on laadung. *Faile laaditakse üles ja alla*

laadima : laeb *telefoniakut, relva laetakse*, tulemus on laetud olek, laeng

leedi lordi abikaasa

leegionär (mitte: leegionäär)

legend pruukida ettevaatusega, eriti inimeste kohta

legendaarne miski/keegi, millest/kellest räägitakse legende, mitte lihtsalt
kuulus või kummaline

lehv (mitte: šleihv)

ligimene : ligimese : ligimest

liider eestvedaja, juht

liituma kellega/millega/millele?

likvideerima parem: kõrvaldama, kaotama, lõpetama

likviidne realiseeritav, müügikõlblik

liliput : liliputi : liliputti (mitte: lilliput)

link andmesidelüli

litsents, litsentsima parem kui *litsentseerima*

live : live'i : live'i kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma, liitmisel
sidekriips, nt *live-lindistus*; vabamas kontekstis *laiv*

lobi (sõnast *lobby*), parem: lobitöö

lobima

loendama kokku lugema, arvu kindlaks tegema; rahvaloendus

loetlema üles lugema

lp lugupeetud, lugupeetav

lt-määrsõna mitte: koheselt, igapäevaselt, ööpäevaringselt, aastaringselt, vaid:

kohe, iga päev, ööpäev ringi, ööpäev läbi, aasta ringi, aasta läbi

luksus (mitte: luks, luxus); tootenimesed: Lux, Luxus

luteri usk väikese tähega

läbi-lõhki

läbisegi või segiläbi

lühendid Soovitame kasutada ÕSi lühendivalimikku <http://www.eki.ee/dict/qs/lyhendid.html>. Väljaandes peab olema otsustatud, kas suurtäht-lühendeid käänatakse sidekriipsu abil (*AS-iga*) või ilma (*ASiga*). NB! Lühend on ka *.ee* või *.net* veebiaadressi lõpus, seetõttu tuleb käändelõpp liita sidekriipsu abil

m meeter

M mega; Rooma number 1000

macho : macho : macho't halvustava varjundiga

made in kaldkirjas; valmistatud

Madeira kui saare nimi, siis suure tähega, kui vein, siis väikesega

Madonna kui laulja, siis suurega, kui jumalaema, siis väikesega

maestro eriti lugupeetav muusik, nt *maestro Neeme Järvi*

maffia kuid: mafiooso

magistrant : magistrandi : magistranti

magistriõpe (mitte: magistrantuur)

mahagon (mitte: mahhagon)

make up parem: meik, meikima

makjavellism, makjavellilik < Macchiavelli

maksimaalne suurim võimalik, ülivõrret ei saa teha

maksimeerima (mitte: maksimaliseerima)

maksimum ülemmäär

mammon (mitte: mammona) : **mammona : mammonat**

manager parem: korraldaja, haldaja, juht; vahel siiski ka: mänedžer

mandaat : mandaadi : mandaati volitus, saadikukoht

maniakaalne hullumeelne, maania all kannatav

marabu (mitte: marabuu)
maratoonar maratonijooksja
marketing eesti keeles *turundus*, aga ka *turustamine*
masohhism (mitte: masohism või massohism); Sacher-Masochi järgi
masseerija parem kui *massöör*
materia, materiaalne, aga: materjal
materialism
Mayday hädaabikutsung; kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma
McDonald's : McDonald'si : McDonald'sit NB! Ülakoma koht
meik vt *make up*
Meka pisut ülekasutatud; ettevaatust kontekstiga, mitte kasutada nt lauses *Tal-
linn on odava alkoholi huviliste turistide Meka*
memento mori kaldkiri; tähendab 'meenuta, et oled surelik'
messias : messia : messiat (mitte: messias (os))
migrant ümberasuja, teise riiki rändaja
miil meremiil 1,852 km, Inglise miil 1,609 km
miiting rahvakoosolek
millennium ülekasutatud, parem: aastatuhat, hoolimata hääldusest ei kirjutata
kahe *e*-ga
minarett : minareti : minaretti vrd *taburet* ja *sigaret*, kus on nimetavas üks *t*
mine-vorm ehk nominalisatsioon võimaluse korral vältida
minia (mitte: minija); pojanaine
mis tahes lahku, tihti ülearune ühend
misjon, misjonär vrd: missioon
mispärast miks? (mitte: mikspärast)
missioon, missioonitunne vrd: misjon
mitmus vältida võiks abstraktsete sõnade mitmust, nagu *arengud, majandus-
sed, poliitikad*
mitu mitu tähistab juba iseenesest mitmust, seega *mitu inimest*, mitte *mitmed
inimesed*
mld miljard
mln miljon
mobla kõnekeelne, ei sobi igasse konteksti
modelleerima mudelit tegema, koostama, mudeldama
modernne uudne, moodne, ajakohane, nüüdisaegne
mohäär (mitte: mohhäär)
moka mokakohv; (mitte: *mocca*)

moment on üldkeeles *hetk*; liiane on *ajahetk* või *ajamoment*. Tavaliselt sobib hoopis üldisem ajamäärsõna *praegu*

moslem vananenud, parem: muslim või muhamedlane

muret tundma kelle, mille pärast? (mitte: kelle, mille eest?)

must ühendites nagu *must muusika*, *mustade rajoonis*, muidu võiks vähemalt proovida inimestest rääkides nahavärvi unustada

must argikeelsus, kasutada tsitaatsõnana, tähendab 'peab saama'

must valgel lahku, *oli must valgel kirjas*, kuid *mustvalge film*

musternäide (mitte: musternäidis)

muusikastiilid tähelepanu nendega, mis on õigekeelsusallikates juba mугandatud kujul, nt *punk*, *soul*, *elektro* – kaldkirja pole vaja. Suur hulk on aga endiselt tsitaatsõna seisuses ja nendega tuleb siis ka vastavalt käituda: *dubstep*'i plaat, *grindcore*'ilik jöhker vokaal, *indie*-popikollektiiv jne

mõjuma kellesse/millesse/kellele/millele?

mõru : **mõru** : **mõru** lõppu ei tule *-da*, nagu ka *vilu*, *nüri*, *tragi*, *südi* käänamisel

'n' nt *R'n'B*, tühikuid pole

naasma naasis (mitte: naases)

nael naelsterling, Inglise rahaühik

naised-lapsed : **naiste-laste** : **naisi-lapsi** : **naiste-lastega** käänduvad mõlemad pooled, nii ka *sekretärile-asjaajajale*

nakatama keda/millesse?

nakatuma kellest/millest/millesse?

narkodiiler

NATO : **NATO** : **NATO-t** : **NATO-sse** NATO-välised

naturalisatsioon

NB! *Nota bene!* Pane hästi tähele!

neti- interneti-, netikaubandus

netikett internetietikett

neto pärast maksude mahaarvamist; (mitte: netto)

new age : **new age'i** : **new age'i** ei tõlgita, 1960ndatel tekkinud ühiskondlik liikumine; kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma (*new age*'ilik), liitmisel sidekriips

New York : **New Yorgis** : **New Yorki** (mitte: New Yorkis)

newyorklane säilib nime algkuju

nimed üldjuhul kirjutatakse eesnimi koos perekonnanimega. Kui tekstis mainitakse inimest esimest korda, siis ametinimetus + eesnimi + perekonnanimi. Vt ka initsiaalid

nimeline pühendusnimetustes tavaliselt üleliigne, nt *Boris Tamme nimeline stipendium* → *Boris Tamme stipendium*

nimest tuletatud sõna võõrnimest tuletatud sõnades peab nime originaalkuju näha olema: *don quijote* → *donquijotelik*

nimi + ne-/line-sõna kirjutatakse sidekriipsu abil kokku: *Atlandi-ülene, Peipsi-äärne*

nimisõnaliide -likkus alati kaks *k-d*

nn niinimetatud

nokautima nokauti lööma, pole tarvis kasutada lõppu *-eerima*

nokdaun

nominent (mitte: nominant)

nonstop katkematu, pausideta

nr number

nt näiteks

number ja arv tuleks vahet teha, mis on mis; mitte rääkida numbritest, kui tegu arvudega; stambiks on kujunenud *palganumbrid*

Nõukogude/nõukogude kui tähistab riiki, siis suure tähega (*Nõukogude Liit, Nõukogude armee*), kui võimu vormi, siis väiksega (*nõukogude võim, nõukogude aeg*)

närimiskumm (mitte: närimiskummi); näts

n-ö nii-öelda. NB! Sidekriips

offline kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma, liitmisel sidekriips

ohjama ohjadest juhtima; juhtima, suunama, korraldama

ohjeldama taltsutama, talitsema, ohjas või vaos hoidma

okei OK, korras, hästi, hea küll

oksjon (mitte: oksjon)

olemasolev ülekasutatud; võimalik lausest ära jätta või asendada sõnadega *senine, praegune, vana*

olümpia võib kasutada *olümpiamängude* asemel

olümpiane olümpiaavõistleja

omadussõnaliite -lik käänamine astmevahelduslik: õpetlik : õpetliku : õpetlikku, mitm os tugev aste: õpetlikke

omama mida? Kui võimalik, siis kasutada malli *kellelgi on midagi*

omandama omandada saab eriala, kogemusi, oskusi, teadmisi, aga ka kinnisvara ja haigusi

omas mitmuses: omaksed ehk lähisugulased; *lähiomaksed* on liiasus

omastama omal volil endale võtma

ombudsman soovitatav eesti vaste on *õigusvahemees*, kuigi õiguskantsler on saanud ka lasteombudsmani kohustused

omistama kellele/millele/mida?

online : **online'i** : **online'i** kuni omakeelset head varianti ei ole, kasutada kaldkirja; *online*-kaubandus, *online*-pressikonverents

opereerima tihti ülekasutatud ja häguse tähendusega, omavasteks võiks sobida *käitama, haldama, majandama*

optimaalne parim võimalik, ei saa moodustada võrdlusastmeid

optimeerima (mitte: optimaliseerima)

orient idamaad, hommikumaad

orientalist idamaade uurija

orienteerima juhtima, suunama; olukorrast ülevaadet andma. *Orienteeriv hind*. Vrd: orienteeruma

orienteeruma enesekohane verb, *orienteerub päikese, kompassi järgi. Orienteerub hästi kirjanduses*

osa jäägu ainsusse: *osa tegelasi*, mitte *osad tegelased*

osas ülekasutatud kaassõna. *Lepiti kokku hinna osas* → *hinnas*. *Ilma osas* → *ilmaga neil vedas*. *Kas lepingu osas* → *lepingu kohta on küsimusi?*

Oscar USA filmikunstiakadeemia (Academy of Motion Picture Arts and Sciences) iga-aastane auhind; Oscarid

ostu-müügileping

osundama tsiteerima

osutama näitama, viitama; ilmutama, avaldama, üles või välja näitama

ots otsaga (kokku tulema) kirjutatakse lahku

out moest läinud, vt *in*

p punkt, nt seadustes § 5 p 4

paavst üle kantud tähenduses keegi, kellel on valdkonna kohta viimane sõna öelda

paella Hispaania panniroog, kaldkirja pole

paharet : **pahareti** : **paharetti**

paika panema ülekasutatud, nt *plaane koostatakse ja peetakse, inimesi määratakse kohale*

pakett tähendab väikest pakki ja on enamasti ülekasutatud. Vahel sobib nt *pake*

pakt nt *Molotovi-Ribbentropi pakt*

palagan : **palagani** : **palagani** negatiivse varjundiga

palsam (mitte: balsam); ka palsameerima

pankrot (mitte: pankrott)

pankrot : **pankroti** : **pankrotti**

paparatso : **paparats**o : **paparats**ot häälduspäraselt ja ainsuses; kõmufoto-
graaf, kõmupiltnik

paragrahv (mitte: paragraaf)

paralleel, **paralleelne**

parandama viga parandama

paraolümpia ei ole sama mis eriolümpia

parendama paremaks muutma

parlament eri riikides eri sõnad, mis siiski on väikese tähega, nt *duuma*, *riigi-*
kogu. USAs on senat ja kongress

parlamentäär ei tähenda parlamendi liiget, vaid sõjasaadikut

pasha lihavõttetoit

paša tiitel Türgis

peale ja pärast nõudlikumas tekstis on *pärast* ajamäärsõna, peale = lisaks

pealt, peale, pärast käändsõnast harilikult lahku

pedigree tõuraamat; koeratoit Pedigree

PEN-klubi kirjutatakse sidekriipsuga

performance kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma

Peterburi : **Peterburi** : **Peterburi** *Sõitis Peterburi*. Vrd: Sankt-Peterburg :
Sankt-Peterburgi : Sankt-Peterburgi. *Sõitis Sankt-Peterburgi*

piibel üldjuhul väikese tähega, autori erisoovidele tuleb muidugi vastu tulla

piiriülene koostöö parem: (Eesti-Vene) piiriäärne koostöö, (Eesti ja Vene-
maa) piiriäärsete alade koostöö; riikide koostöö

piisavalt parasjagu, nii palju kui vaja. Õige kasutus: *Meil on piisavalt teadmisi,*
et sellega hakkama saada. Vale kasutus: *Ta on piisavalt vana, et selliseid*
vigu vältida

piloot inimene, kes juhib lennukit või helikopterit. Ülekasutatud ühendis
vormelipiloot

pilootprojekt parem: katseprojekt, juhtprojekt. Liitsõna osise *piloot-* võib
asendada ka osisega *näidis-*

pitsa kirjutada häälduspäraselt

pitser pitsati jäljend

pjedestaal

pKr pärast Kristuse sündi

plastiliin (mitte: plasteliin)

platnoi argisõna elukutselise kriminaalkurjategija kohta (mitte: blatnoi)

playboy rikas ja kergemeelne noormees; ajakiri Playboy

plokk *ehitusplokk, kirjaplokk, operatsiooniplokk*. Vrd: blokk

plokkima jalatsit liistu peale tõmbama; plokiks ühendama

point (kõnekeelne) asja tuum, iva

pomposne (mitte: pompöösne); toretsev, liiga suurejooneline

pool, poole, poolt käändsõnast lahku: *metsa pool, minu pool, igal pool*; määr-
sõnaga kokku: *sealpool, sinna poole, sealt poolt*

pooled (mitte: osapooled)

popkorn

popkunst

popmuusika

popp moekas

portugallane (mitte: portugallane)

post factum

poster plakat

potents, potentsiaal, potentsiaalne (mitte: potentsiaalne)

praktiline vastand: teoreetiline

praktiliselt parem: peaaegu

prestiižne : prestiižse : prestiižset

prioriseerima (mitte: prioriteerima)

prioriteet esmatähtis asi, esimus. Kui tähtsaid asju on rohkem, siis mitte *esi-
mene, teine, kolmas prioriteet*, vaid *esimene, teine, kolmas eelistus* vm
konteksti sobiv sõna

privileeg eesõigus

privilegeerima (mitte: privilegerima)

probleemne soovitage sõna *problemaatiline* asemel; keeruline

professionaalne, profession, professor

projekt parem: olenevalt lausest *plaan, kava, ettevõtmine, tegevus* jne; *projekt*
ei ole inimrühm

proovima ja püüdma ei ole sünonüümid. Proovima – katsetama, nt *proovis
sushi't teha, proovis pluusi selga. Mees proovis enesetappu teha* → *mees
püüdis/üritas enesetappu teha. püüdma* on sihipärane, kindlale tulemu-
sele suunatud tegevus

protsent tekstis kirjutada sõnaga välja, tabelites kasutada sümbolit %, mis kir-
jutatakse numbriga kokku

protsess tihti tarbetu sõna (*erastamisprotsess* → *erastamine*, *müügi*protsess → *müük*)

punk : pungi : punki ei vaja kaldkirja

pusle kirjutada häälduspäraselt; mosaiikpilt

põlvnema kellest/millest?

päev-päevalt sidekriipsuga

pühenduma millele?

quickstep : quickstep'i : quickstep'i seltskonna- ja võistlustants; kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma

Quo vadis, X? kõige stambim pealkiri

R'n'B/R&B *rythm and blues*

raekoda linnavalitsuse hoone; *Tallinna raekoda* (mitte: Tallinna Raekoda)

ragbi häälduspäraselt (mitte: rägbi, rägby jms); Ameerika jalgpall

ragulka (mitte: rakulka)

rahaühikud valuuta ehk väering on riiklik, mitte rahvuslik, st et ühiku ees on alati riigi nimi, nt *Rootsi kroon*, *Tai baat* jne. Ühikut *euro* pole mõtet *euriks* lühendada

rahvuslik mingile rahvusele eriti omane või tunnuslik, rahvustundel põhinev, seda väljendav; teatud rahvusest koosnev, etniline. Inglisekeelne *national* tuleb sageli tõlkida hoopis riiklikuks

RAM : RAMi : RAMi Eesti Rahvusmeeskoor

ramp : rambi : rampi laevalt allalastav sild autodele; lavapõranda eesserv; *skate*-pargis e rulapargis *trampliin*

rantšo

raport : raporti : raportit

reeglina enamasti mõeldakse selle all: üldiselt, üldjuhul, harilikult, enamasti; alati, eranditult

regulatsioon tähendab reguleerimist kui protsessi. Ei sobi kasutada õigusakti tähenduses

reisija parem: sõitja

ressurss : ressursi : ressursi enamasti mitmuses: *mitmesugused ressursid*.

Kui aga jutt on rahast, siis nii tulebki öelda

režissöör

revanš : revanši : revanši NB! Üks š, nagu ka sõnas *borš*

revisjon järelevaatamine, aga: revisionistlik ajalookäsitlus

ridaelamusektsioon (mitte: ridaelamuboks)

riigikogu eelistatum väikese tähega, ametitekstis võib ka suurega

riik riigi nimi kirjutatakse tekstis nii: Eesti, Rootsi, Austria. Riigikorda (vabariik, kuningriik) tavaliselt ei mainita. Riigikorda ei tõsteta esile ka kodakondsuse puhul: Eesti kodanik, Soome kodanik, mitte: Prantsusmaa Vabariigi kodanik

riiklik riigiga seotud või sellele omane; riigile kuuluv, riigi valduses olev

Riksdag kui originaalipäraselt kirjutada, siis suure tähega

riskantne, riskima (mitte: riskeerima, riske võtma)

risling/riisling valge kuiv vein

risoto (mitte: risotto); Itaalia riisitoit

Rocca al Mare rocca-al-marelane

rock, rock-kontsert, rock-muusika eestipäraselt: rokk

rock'n'roll : rock'n'roll'i : rock'n'roll'i

roller (mitte: motoroller)

Rootsi aeg suure tähega

Rootsi kardinad piltlikes väljendites tuleb kohanimi suure tähega kirjutada

rutiinne harjumuslik, üksluine. NB! Inglise keele *routine* ei tähenda alati rutiini, vaid ka protseduuri, tavapärasest tegutsemisviisi

ruulima kõnekeeles: moes olema, määrav olema

räpp, räppar, räppima

rühmasõna kui kirjutada rühmadest, tuleb kasutada ainsust: *Salk saadikuid lahkus saalist*

saalomonlik saalomonlik otsus; tark ja õiglane otsus

Sahara kõrb (mitte: Sahaara või Sahhara kõrb)

sahkama on laadivahelduslik sõna, *da*-tegevusnimi ja umbisikuline tegumood on nõrgas astmes: sahata, sahatakse, sahati, sahatud (mitte: sahatati)

samas kui ei tähenda 'samal ajal kui', pigem 'seevastu'

sarnanema kellega/millega? (mitte: kellele/millele?)

sarnassõnad ehk paronüümid Eesti keeles on palju ühest tüvest tuletatud sõnu. Mõnikord võib tähendusvahe olla tuntav: keegi võib igati seaduslikult midagi *omandada*, *omastamise* puhul on aga mängus omavoli. Vt selle teema kohta keelehooldekeskuse väljaannet „Väike paronüümisõnastik” (PDF-i saab alla laadida keelehooldekeskus.ee > Väljaanded > „Väike paronüümisõnastik”)

seadusandlus seadusandlik protsess, õigusaktid ei ole seadusandlus, vaid selle protsessi tulemus

seadusenimetused väikese algustähega (*liiklusseadus*) või pealkirjamalli järgi

seanss : seansi : seanssi

SEB : SEB : SEB-d SEB pank, Skandinaviska Enskilda Banken

sensitiivne *sensitiivsed* teemad ja küsimused on sageli hoopis *delikaatsed*

seoses kaldub kantseliidist igapäevaellu sattuma; selgem on *tõttu*

sfäär sõnas *stratosfäär* vajalik, sõnas *teenindussfäär* mitte

show v sõu kõnekeeles ka *šou*; enamasti parem tõlkida saateks või etenduseks

sidusus parem: ühtekuuluvus, kokkukuuluvus

siirdama on laadivahelduslik sõna, *da*-tegevusnimi ja umbisikuline tegumood
on nõrgas astmes: siirata, siiratakse, siirati, siiratud (mitte: siirdatakse)

siseriiklik parem: riigisisene või riiklik

sisse viima (parandused) parem: parandusi tegema, andmeid sisestama.
Sisse viiakse nt aiamaööbel või väljas kuivanud pesu

skaneerima või: skannima (mitte: skännima)

skanner (mitte: skänner)

skate-park rulapark

sorry kui üldse kasutada, siis kaldkirjas

spetsiaalne saab asendada omasõnaga *eri, spetsiaalne munder* → *erimunder*

spetsialist mingi eriala asjatundja; liiane on seega *erialaspetsialist*

sport On spordisõnu, mille kirjutamise küsimuses on keelekorraldajad ja sportijad ise jäänud eri arvamusele. Üks näide on *judo*, mida hääldus-päraselt peaks kirjutama *džuudo*, nagu lasteraamatus „Džuudopoisid” ka tehakse. Erialaliit on aga Judoliit

stambid Võrdlused, mida olete nädala jooksul lehti lugedes juba näinud; kõik väljendid nagu *päeva lõpuks, eluliselt oluline* jms ei aita teksti mõistmisele
sugugi kaasa, lisaks tekitavad ilmselt tülpimust – juba jälle sama jutt

standard *standart* tähendab ruudukujulist lippu

standardne : standardse : standardset (mitte: standartset)

sugestioon sisendus; (mitte: sugestsioon)

suhtes enamasti asendatav täpsemate abisõnadega või hoopis ebavajalik

surevus, sündivus, täituvus → surmajuhtude arv mingil ajavahemikul on
suremus, sündide arv sündimus, täitunud olek täitumus

sushi või suši

suunal ülekasutatud, *süüdistused kellegi suunal* → *aadressil; Eesti poliitika Venemaa suunal* → *Eesti-Venemaa poliitika*

suund, -suunaline nt *idasuunaline välispoliitika* → *idapoliitika*

suur ja väike algustäht Suur algustäht on kohustuslik kõigi pärisnimede tähistamiseks. Lisaks saab sellega näidata austust (*Tema Majesteet, oli meie kõigi Õpetaja*) ja ametlikkust (*Tartu ülikool* vs. *Tartu Ülikool*). Kus on aga tunded, seal on ka konfliktivõimalus: „Miks te Riigikogu väikese tähega kirjutate, kas te parlamenti siis sugugi ei austate?”

Swedbank : Swedbanki : Swedbanki

sümtom : sümtomi : sümtomit

šampanja Champagne'i maakonnas valmistatud vahuvein. *Šampus* on kõnekeelne

šampinjon

šanss : šansi : šanssi

šantaaž

šantažeerima

šariaat koraanil ja sunnal põhinev õigusnormide kogu, õigusemõistmine nende normide järgi

šarlott magus vormiroog

šarmantne aga: sarm, sarmikas

šarž karikatuurne kujutis

šedööver

šeff pealik, ei tähenda eesti keeles peakokka (tsitaatsõna *chef*); noortepärane omadussõna tähenduses *vahva, lahe, äge*

šiffer šifreerima

šiiidid NB! Kolm *i*-d järjest

šnitsel

šokohoolik

šoppama parem: ostlema, poodlema

šortsid lühikesed spordipüksid, pisut pikemad on bermuudad ja poolde sääarde kapripüksid

šoviniism igasugune marurahvuslus, ei pea olema ilmtingimata suur rahvas

zlott

zombie kohustuslikud on kaldkiri ja käänamisel ülakoma, liitmisel sidekriips

žanr

ženšenn

žest

žongleerima

žonglöö

žurnalist nõukogude aja maiguline sõna

žürii

t tonn

tabloo teadetetahvel

tabu : tabu : tabu keelatud sõna, teema jms

taburet : tabureti : taburetti

tagaplaanile (mitte: tahaplaanile)

tahapoole

tahavaatepeegel (mitte: tagasivaatepeegel)

taifuun väga tugev keeristorm

tainas : taina : tainast või: taigen : taigna : taignat; käänamist omavahel mitte segi ajada

talk-show : talk-show' : talk-show'd pigem: vestlussaade

tallinlane

Tallinn : Tallinna : Tallinna

taoline sarnane, nt *õunataoline, selletaoline, minutaoline, suure maja taoline*.

Ei tähenda *selline, niisugune, seesugune, säärane*

taotlema : taotleb : taotletakse ei ole astmehelduslik sõna

tariif : tariifi : tariifi tasu- või maksumäär

tavern : taverni : tavernit kõrts, pubi

tax-free, tax-free-kaubandus käibemaksuvaba

team parem kirjutada häälduspäraselt *tiim* või *meeskond*

teatraal teatrisõber, teatri asjatundja

teatraalne teaterlik, aga ka: näideldud, võlts

techno : techno : techno't kaldkirjas, *techno*-muusika

teenindama (mitte: teenendama)

teflon teflonpann; ülekantud tähenduses: teflonmees – mees, kellele ükski süüdistus külge ei jää

tegelema ülekasutatud täitesõna

Teine maailmasõda, II maailmasõda

teisend rööpkuju, variant

teisendus muudatus

teksapüksid, teksad (mitte: teksaspüksid, džiiinid, džiiinsid)

tendents kalduvus, kallak, suunitlus

teostama töid *teostati ehitustöid* → *ehitati; teostatakse hoone rekonstrueerimistöid* → *rekonstrueeritakse/taastatakse hoonet*

tequila : **tequila** : **tequila't** lubatud ka: tekiila

terminal (mitte: terminaal)

terrass : **terrassi** : **terrassi** lahtine rõdu

test testiga mõõdetakse peamiselt vaimseid võimeid, muudel juhtudel parem: katse, proov, kontroll

testima katsetama, proovima, kontrollima

tibla halvustav, vältida

tiitlid väikese tähega, v.a *Tema Majesteet, Teie Ekstsellents*

time-out : **time-out'i** kaldkirjas; aeg maha; võistluse katkestus

tipp-topp korras, ülihea; (mitte: tiptop, tip-top)

tivoli lõbustuspark, Kopenhaageni park on Tivoli suure tähega

T-kujuline

toidusõnad Valdkonna toimetajatel võiks olla väike pidevalt täienev märksõnastik, kuhu kõik *bruschetta'd-carpaccio'd-julienne'id* sisse kantakse. Nagu muusikastiilidegi puhul, tuleks pilk peal pidada õigekeelsusallikate soovitusel – ka selles vallas on mugandusi, nt *suši* ja *rukolasalat*, mõnd sõna soovitakse aga siiski originaalipäraselt kirjutada, nt *quiche* ja *ratatouille*

top 10 vahelduseks ka: tippkümme, esikümme

topless palja ülakehaga; liitsõna sidekriipsuga: *topless*-baar

trafaret : **trafareti** : **trafaretti**

trass trass on kujuteldav joon, mis mööda liiguvad teed, torujuhtmed, torustikud jne. Seega saab rajada/remontida teid ja torustikke, mitte trasse

trell tööriist, aga: drell – riidesort

tribunal

tribuut *tribute* tähendab austusavaldust, *tribuut* sunnitud andamit

triennaal : **triennaali** : **triennaali** kolme aasta tagant korraldatav ülevaatenäitus; *kunstitriennaal*

tšarlston kirjutada häälduspäraselt

tšehh : **tšehhi** : **tšehhi**; **tšehhid** : **tšehhide** : **tšehhe**

tšetšeen : **tšetšeeni** : **tšetšeeni**

Tšetšeenia

tšilli (mitte: *chilli*); kirjutada häälduspäraselt

tšuvašš; **tšuvašid** : **tšuvašše**

tuginema millele? (mitte: mille?)

tulemus ja tagajärg sihitud tegevusel on tulemus, protsessil tagajärg
tuletusliited igal tuletusliitel on tähendus, mõne ülesanne on sõnale negatiivne varjund anda, nt *-tse-*, *-rd*. Sõnas tuleb iga silbi tähenduses kindel olla

turundus (mitte: marketing); turundusplaan, turundusosakond

tvist on tants. NB! Ingliskeelse väljendi *with a twist* mõjul kasutatakse viimasel ajal tähenduses 'vimkaga', st mitte päris tavaline või tõsiselt mõeldud

tõsine ülekasutatud sõna, parem: raske, keeruline, ränk

tõusma, suurenema, parandama turvalisust ja toimetulekut ei tõsteta, vaid parandatakse, tõhustatakse; arv ei tõuse, vaid suureneb; töötus ei tõuse, vaid kasvab. Tase tõuseb, hulk suureneb

tõusva päikese maa jt ümberütlevad kohanimed kirjutatakse väikese tähega

täiendusõpe (mitte: täiendõpe)

täna jäägu tähistama tänast päeva, mitte olevikku laiemalt

tänu võiks kasutada positiivses tähenduses, muidu põhjusliku seose väljendamiseks ikka *tõttu* või *pärast*

unikaalne ei saa moodustada võrdlusastmeid

vanuse märkimine *80aastane; 1–10aastased; aastane, kaheaastane, nelja-aastane*

veeb omavahel seostatud andmete kogum, nt arvutivõrgus

versus lühend *vs.* (kaldkirjas ja punktiga)

võõrkeelsed väljendid tuleb kirjutada nii, nagu lähtekeeles nõutakse. Muust tekstist eristamiseks tuleb kasutada kaldkirja. NB! Võõrnimed ja muukeelsed pealkirjad kaldkirja ei käi

välisväljaanded kasutada nimemalli, nt Daily Telegraph, st jutumärke ega kaldkirja pole vaja. Ingliskeelsetel väljaannetel võib artikli *the* ära jätta, muukeelsetel soovitatav säilitada (Le Monde, El Pais, La Gazzetta dello Sport)

W vatt, *60vatine = 60 W* (NB! Tühik)

Wi-Fi, WiFi traadita internet, juhtmevaba ühendus

wrestling

wushu Kaug-Ida pärimuslik võitluskunst

WWF World Wildlife Fund, Maailma Looduse Fond

õieti õigupoolest

õigesti õigel viisil, vastand: valesti

õlu : õlle : õlut; õlled : õllede : õllesid

ühikud Mõõtühikute teisendamiseks on internetis mitu lehekülge (nt <http://www.onlineconversion.com/>), seal saab hõlpsasti miilidest kilomeetrid ja pintidest liitrid teha. NB! USA ja Ühendkuningriigi pint erinevad tubli topka võrra

üksteist ja teineteist asesõna *teineteise* viitab kahele, *üksteise* kahele või rohkemale

ülakoma tuleb kindlasti kasutada tsitaatväljendite käänamisel, kohe pärast kaldkirja lõppu: *force majeure*'i tõttu ära jäänud lend. Võõrnimede käänamisel kasutada vaid siis, kui nime kirjas ja häälduses on vastulu: kirjas on kaashäälik, hääldub täishäälik, ja vastupidi. Nt Peugeot'd [pöžood] või Nice'i [niissi]

üle-eestiline (mitte: üle-Eestiline)

üleeuroopaline (mitte: üle-Euroopaline)

ümbertöötlemine → töötlemine, ümbertöötamine

x-jalad

X-kromosoom

yakuza nii Jaapani mafiooso kui ka Jaapani maffia

yin ja yang (mitte: *ying* ja *yang*); naiselik ja mehelik alge hiina filosoofias

KIRJANDUS

- Cutts, Martin. Oxford Guide to Plain English. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- de Volkskrant Stijlboek. Amsterdam: de Volkskrant, 1992.
- Eesti keele seletav sõnaraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2009.
- Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2006.
- Hennoste, Tiit. Uudise käsiraamat: kuidas otsida, kirjutada, toimetada ja serverida ajaleheudist. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2008.
- Kaplan, Bruce. Editing Made Easy. Victoria: Bruce Kaplan, 1999.
- Keelenõuanne soovitab 3. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2004.
- Keelenõuanne soovitab 4. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2008.
- Liivaku, Uno. Väike soovitusõnastik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2001.
- Soanes, Catherine ja Sheila Ferguson. Oxford A-Z of Spelling. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Strunk Jr, William ja E. B. White. The Elements of Style. New York: MacMillan Publishing, 1979.
- Telegraph Style Book. <http://www.telegraph.co.uk/topics/about-us/style-book/>.
- The Guardian, Observer and guardian.co.uk styleguide. <http://www.guardian.co.uk/styleguide>.